

Аравійська пустеля (скорочено)

Валентин Чемерис

*Валентин Чемерис
Аравійська пустеля*

*Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

Це невигадана повість про дивного лелечича, котрий виріс на хаті в діда Щедрія в літо тисяча дев'ятсот вісімдесят четверте.

У селі досі розказують, як дід Щедрій навчив у те літо молодого лелечича людської мови. Буцімто однієї вітряної ночі випало з гнізда лелеча, старий його підібрав, виходив, і назад у лелече гніздо посадив.

Коли я одного літа рибалив, молодий орільський лелечич, з яким я познайомився, справді розумів людську мову. Хоча виду, звісно, і не подавав. Та коли дід Щедрій, накосивши в березі трави (а він любив застеляти в своїй хаті долівку молодою травою), сказав йому йти, то Лелько (так він називався) кивнув головою і рушив з дідом до села. Старий щось до нього гомонів, а білий птах схвально кивав головою і тріскотів червоним дзьобом. Я би ще спостерігав, але почався кльов.

Ввечері я поспішав на останній автобус і на хвилюку забіг до діда. Через ворота я спитав діда Тараса, як йому вдалося так навчити лелечича, що він навіть людей розуміє. Дід Щедрій сказав, що то все байки людей, що він лише гомонів до лелечати, як до дитини, казки розказував. Так Лелько і навчився розуміти мову людську. На хаті діда у великому гнізді вже всідалося на ніч лелече сімейство. Дід ще сказав, що лелеки – дуже мудрий народ, розуміють, що й до чого і до грамоти вдатні.

Я побачив автобус і побіг, пообіцявши дідові колись заскочити ще до нього.

Літо збігло, лелеки вже полетіли в теплі краї. Лелько лишив дідові Щедрію таку свою адресу: Африка, Кенія, район озера Вікторія, колонія приорільських лелек. Я переписав ту адресу і вже вдома написав Лелькові листа. (Тільки не думайте, що все це казка чи фантастика якась, ні).

Через місяць від Лелька надійшов справжній лист, у конверті, з кенійськими марками. Лелько писав, що зимує в Африці, стоїть на спині в бегемота і марить про рідний, зелений і ніжний край, де в Оріль впадає Орілька, де верби, де друзі-лелеки, де очеретом крита хата діда Щедрія, а на хаті гніздо, у якому були сестри, мама і тато, а дід Щедрій ходить подвір'ям і питає лелек, як поживають. Лелько писав, що згадує, як тато вчив його ширяти, бо скоро мали летіти в Африку. Але зараз в Африці Лелькові хочеться додому.

Місяць лютий, надворі холоди, а у дідовій хаті тепло, у печі весело потріскують

дрівця. Десь на печі співає собі дідів приятель і квартирант – цвіркун. Улітку він живе у садку, а на зиму перебирається до діда в хату. Цвіркун співає. Дід любить його слухати, бо з цвіркуном їх двоє, вже й ніби сім'я.

В одному з листів Лелько написав, що в нього теж місяць лютий, але спека стоїть така, що річки висихають, а дощів давно не було, трави в савані вигоріли, дерева стоять голі.

Взимку в лелечому гнізді, що на дідовій хаті, лежить копичка снігу. Я приїхав у ті краї в лютому, щоб порибалити, та довелося чимскоріше ховатися в хаті діда Щедрія – такі морози.

Згадав Лелька, а він на мене із стіни дивиться. Дід Щедрій попросив сусідського хлопця Мишка сфотографувати птаха перед відльотом. Лелько на фото, як живий – стоїть на воротах у червоних чоботях. Фото дід повісив біля фото свого сина Лесика.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Дід зайшов з двору і сказав, що від морозу лід тріщить на річці. Тоді побачив, що я дивлюся на фото Лелька і згадав, що птах любив на воротах стояти. А коли хто мимо двору йде чи іде, то він з цікавості на воротах стане і придивляється: а хто ж то йде.

На фото синові діда було шість років, це було в той час, коли він собі крила змайстрував. Я чув про це від дідових односельців, але краєм вуха, тому попросив старого розповісти детальніше. Дід розповів, що його син ще змалку небом марив. Тож якось надумав Лесик змайструвати собі крильця. З молоді лози їх виплів, а зверху полотном обтягнув. Як вдома нікого не було, то він на хату по драбині виліз, якось собі до рук ті крильця приладнав і з хати стрибнув. Добре, що на копичку сіна впав, не покалічився. А після школи пішов вчитися на пілота.

Повечеряли картоплею з оселедцем (улюблена дідова їжа) і вже хотіли було лягати, як старий раптом згадав про нового листа від Лелька. Птах писав про Велику Лелечачу Раду, яка вирішила рушати додому. Бо хоч зараз лютий, та доки вони долетять до Європи, там уже буде місяць березень чи й квітень, вдома їх зустріне весна-красна. Велика Рада затвердила маршрут перельоту Африка – Приорілля: Кенія, Судан, Єгипет, Аравія, далі понад середземноморським узбережжям Турції, далі Балкани, а звідти і на Україну. Політ на висоті дві тисячі метрів, за день пролітати сто – сто п'ятдесят кілометрів. Лелько писав, що йому не страшно летіти, бо він сильно хоче додому.

Дід згадав, що раз теж покидав Батьківщину, коли під час війни аж у Берліні був.

Було вже за північ, старий погасив світло, але ми довго не спали тієї ночі – гомоніли про се, про те... Наспівавшись, старий цвіркун затих. В хаті запанувала тиша, тільки годинник цокав.

І снилося мені, що я сиджу на галасливій лелечачій раді в Африці, слухаю, як гомонять приорільські лелеки про переліт додому. Біля мене сидів місяць лютий і переконував, що він зовсім-зовсім не лютий і навіть не сердитий.

А на ранок я поїхав у місто, пообіцявши старому навідатись по весні...

Весною я приїхав до діда. Його не було, бо ще зранку потягнув кудись возик. Обіцяв повернутися під обід. Дід повернувся з візком, у якому лежало старе колесо від воза. З нього він планував зробити гніздо.

Дід показав мені листа від Лелька, який писав, що йому час обзаводитись сім'єю. Він навіть має на приміті одну молоду та гарну лелечку. Звати її Леля. Лелько збирався зробити собі нове гніздо.

Як я листа дочитав, старий показав на тополю, що біля двору росте і сказав, що колесо причепить там. Дід покликав сусіда, і ми примостили на тополі колесо.

Потім дід насипав у три полив'яні миски зеленого борщу з молодою кропивою, хліба нарізав, до хати запросив обідати. Дід сказав, що ми пом'янемо тих, хто в польоті – одноденному і вічному. Щоб дорога їхня була щасливою.

А з стіни дивився на нас Лелько, а біля нього Лесик. Дід досі виглядає сина, бо надія у батьковім серці вічна.

Останній лист від Лелька був коротким. Він писав, що вже залишилася позаду Кенія, Ефіопія, Судан, Єгипет, обминає Червоне море. Як пройде Аравію, то відразу ж надішле звістку про себе. А за Аравією вже буде легше і ближче до України.

Я міг розповісти старому, що на всьому шляху з Африки до Європи підстерігає лелек небезпека, особливо в північній Африці, де місцеві племена полюють на них з луками. Але найтяжчий і найнебезпечніший відрізок шляху – Аравійська пустеля. Там не просто спека, там – пекло і смерть. Немає води і їжі. Орнітологи підраховали: кожний третій лелека гине над Аравійською пустелею. Але я нічого дідові не сказав.

Чекали ми вістки від Лелька, що він благополучно здолав Аравійську пустелю, чекали аж до травня, та так і не дочекалися... На початку квітня прилетів Лельків батько і відразу ж заходився лагодити гніздо, дружину свою виглядав. Днів через три і вона прилетіла. Цілий день раділи одне одному і ніяк не могли нарадітися, що вони здолали важку дорогу, перелетіли Аравійську пустелю.

А дід бачив іншу весну, коли він з війни повертався. Тоді він сережки для дружини Катерини привіз. За роки окупації він не сподівався на вістку, та після звільнення села, скільки не писав додому – жодної відповіді. Утішав себе, що, мовляв, війна іде, що пошта нерегулярно працює, все може бути... От з'явиться він негадано і зустріне його...

Рідна хата була спалена. Вишні на причілку теж стояли чорні. А Катерину розстріляли на кладовищі в сорок другому, як матір офіцера-льотчика і дружину фронтовика. Щедрій поклав на її хрест сережки і пішов відбудовувати хату. Треба було жити і чекати з війни сина. Чекаючи сина, він відбудував хату і посадовив нові вишеньки.

Минув травень. Весна була ще в розпалі, але Лелько не повернувся.

Не судилося йому збудувати власне гніздо, виглядіти з нього лелечат і вчити їх лету у високому і дзвінкому приорільському небі... Колесо так і лишилося ніким не займаним. Випала молодому лелечичу Аравійська пустеля.

У негоду чи у вітряний день скрипить стара тополя, чорне колесо на своєму вершку гойдаючи. Не стало воно гніздом. Іноді старий лелека прилетить на те колесо і стоїть

довго-довго. Дід говорив до нього, що кожного з нас чекає своя Аравійська пустеля. Кому випаде перелетіти її, кому крила тільки обсмалити, а кому і впасти на гарячий пісок.

Минуло ще кілька років.

Дід Щедрій геть побілів, йшла його вісімдесят сьома весна. Згадував сина, білявенького Лесика. У сорок першому Лесик уже був лейтенантом. У кінці травня сорок першого мав приїхати до батьків у відпустку. Катерина хату вибілила, зіллям її завітчала, дід вудки йому готував. Замість відпустки Лесик вилетів на фронт. Фотографії обіцяної так і не надіслав, і лишилася від нього та, єдина, де він знятий ще хлопчиком на воротах...

Лесику було в сорок першому двадцять, батькові – сорок п'ять.

Ідучи на війну, Щедрій казав, що якщо його роду випаде зустрітися з кулею, то хай вона дістанеться йому, а не синові. Ворожа куля таки випала їхньому роду, тільки прийняв її Лесик. Чекав його батько аж до сорок сьомого. А тоді прийшов папірець: у сорок третьому капітан Л. Т. Щедрій не повернувся із бойового завдання. Капітаном сина свого Щедрій не уявляє, бо так і не побачив його жодного разу в офіцерській формі з погонами.

Наступної весни, як ховали Тараса Микитовича Щедрія, прилетіли до його двору із теплих країв двоє молодих лелек – він та вона. Хазяйновито оглянула та пара колесо на тополі, і молоді лелеки поселилися там.

Коли старого – геть білого в червоній труні – виносили з двору, лелече подружжя мостило собі гніздо на високій тополі.

А над ними, над селом, над Орілью з Орількою, над усім приорільським краєм весняними вітрами дзвеніло високе голубе піднебесся, і молоді лелечки, в злагоді гомоніли між собою. Бо крилатому роду нема переводу.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.